

Vinge är en av Nordens största advokatbyråer med omkring 500 anställda, varav ca 350 jurister. Vår verksamhet är helt inriktad på affärsjuridik och våra uppdrag är till stor del internationella. Vinge ingår som enda svenska byrå i Lex Mundi, ett globalt nätverk för oberoende advokatbyråer.

Mark & Miljönytt

NYHETSBRÄV FRÅN VINGE

Innehållet i detta nyhetsbrev är endast av allmän karaktär. Innehållet gör inte anspråk på att vara fullständigt och skall inte betraktas såsom juridisk rådgivning i enskilt ärende. Vid specifika juridiska frågor går det bra att kontakta någon av nedanstående kontaktpersoner.

Kontaktpersoner:

STOCKHOLM

thomas.sjoberg@vinge.se

johan.cederblad@vinge.se

GÖTEBORG

daniel.ericsson@vinge.se

maria.paijkull@vinge.se

MALMÖ/HELSINGBORG

ingela.malmborg@vinge.se

mathias.lindquist@vinge.se

Kontor:

STOCKHOLM

Tel 46 (0)8 614 30 00

GÖTEBORG

Tel 46 (0)31 722 35 00

MALMÖ

Tel 46 (0)40 664 55 00

HELSINGBORG

Tel 46 (0)42 24 80 80

BRYSSEL

Tel 32 (0)2 501 07 00

HONG KONG

Tel 852 2523 6149

SHANGHAI

Tel 86 21 5382 0196

Här kommer Advokatfirman Vinges nyhetsbrev inom miljö rätt med några minnesvärda händelser från 2009. Nyhetsbrevet innehåller artiklar om två nyheter i lagstiftningen; förenklningar i prövningsförfarandet för vindkraftsprojekt och nya strandskyddsregler. Vidare ges referat från miljödomstolen beträffande möjlighet till regresstalan och skälighet vid saneringsarbeten, från Miljööverdomstolen beträffande lokalisering av vindkraft samt från EG-domstolen angående miljöorganisationers klagorätt. Slutligen ges en presentation av specialisterna i Vinges miljörettsgrupp verksam inom traditionell och modern miljö rätt, arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor samt klimatrelaterad lagstiftning.

Trevlig läsning!

LAGSTIFTNING

Nytt förenklat prövningsförfarande för vindkraftsprojekt

Vindkraftsprojekt har tidigare varit föremål för två parallella processer i plan- och bygglagen (1987:10) respektive miljöbalken (1998:808) där prövningarna har varit snarlika. För större projekt har det krävts tillstånd enligt miljöbalken, bygglov enligt plan- och bygglagen, detaljplan enligt plan- och bygglagen och nätkoncession enligt ellagen. Alla dessa beslut har dessutom kunnat överklagas vilket inneburit att det har kunnat ta flera år innan vindkraftsverksamhet har kunnat påbörjas.

Sedan 2007 har arbete pågått med syfte att bli en förenklad prövningsförfarandet vid utbyggnad av vindkraft. Arbetet resulterade i flertalet lagändringar vilka trädde i kraft den 1 augusti 2009. Ändringarna innebär (i korthet) att

- den samlade prövningen av vindkraftverk ska ske vid miljö tillståndsprövningen;
- vindkraftverk inte längre ska omfattas av reglerna om detaljplaner med undantag för bygglovspliktiga verk i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse;
- gränserna för bygglovsplikten har ändrats så att bygglov bli krävs för vindkraftverk som är högre än 20 meter eller har en vindturbindiameter om mer än tre meter;
- bygglovsplikten inte heller ska gälla för vindkraftverk när tillstånd till verken meddelas enligt miljöbalken;
- kommunerna ges medbestämmande genom att tillstånd enligt miljöbalken endast får lämnas om den berörda kommunen har godkänt det (kravet gäller dock inte om regeringen har tillåtit verksamheten);
- avgränsningen för tillståndsprövning alternativt anmälningsplikt enligt miljöbalken relateras till vindkraftverkens höjd och antal istället för den sammanlagda uteffekten;
- det i regelverket för miljöfarliga verksamheter inte längre föreskrivs särskilda bestämmelser om vindkraftverk i vattenområden (sådana verk kan dock även fortsättningsvis utgöra tillståndspliktiga vattenverksamheter enligt miljöbalken); och
- frågor som prövas enligt miljöbalken inte ska prövas enligt ellagen (1997:857).

Mark & Miljönytt

Lagändringarna kommer att innebära ett färre antal prövningsprocesser, kortare handläggningstid samt minskade kostnader för både företag och myndigheter i samband med vindkraftsprojekt. Lagändringarna bedöms även direkt underlätta möjligheterna att uppfylla miljömålet ”Begränsad klimatpåverkan” eftersom ändringarna troligen kommer att bidra till utbyggnaden av en förnyelsebar energikälla utan klimatpåverkan.

Anna Bergstrand
anna.bergstrand@vinge.se

Nya strandskyddsregler

Nya strandskyddsregler gäller sedan den 1 juli 2009 och den 1 februari 2010 väntas ytterligare förändringar träda i kraft. Ändringarna syftar till att anpassa strandskyddet efter de olika förutsättningar som finns i olika delar av landet. De nya reglerna innebär bl a att det lokala och regionala inflytandet över strandskyddet ökar och att det blir svårare att upphäva strandskydd i exploaterade områden.

De nya bestämmelserna har inriktningen att utveckla ett ändamålsenligt strandskydd som beaktar behovet av utveckling i hela Sverige, särskilt på landsbygden, samtidigt som ett långsiktigt skydd av strändernas natur- och friluftsvärden inte äventyras. Bestämmelserna innebär en ökad samordning av miljöbalken och plan- och bygglagen.

Med utgångspunkt från ett fortsatt generellt strandskydd i hela landet får kommunerna ansvaret för att i översiktsplanen redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, inom vilka vissa lättnader i strandskyddet avses att gälla. Redovisningen ska vara vägledande vid prövningar av upphävande- och dispensfrågor.

I miljöbalken görs flera förtydliganden i syfte att uppnå en mer enhetlig rättstillämpning. Dessa avser bl a strandskyddets syften, förutsättningarna för att upphäva eller ge dispens från strandskyddet och bibehållande av en fri passage för allmänheten närmast strandlinjen.

Bestämmelserna syftar till att öka det lokala och regionala inflytandet över strandskyddet. Kommunerna får huvudansvaret för att pröva frågor om upphävande av och dispens från strandskyddet. Samtidigt stärks länsstyrelsens roll genom nya bestämmelser om att länsstyrelsen ska bevaka strandskyddets intressen vid kommunal planläggning och överpröva kommunala beslut om upphävanden och dispenser.

Carina Asp
carina.asp@vinge.se

RÄTTSPRAXIS

Förorenade områden

Nyskapande avgöranden angående regresstalan och skälighet vid saneringsarbeten

Flera intressanta mål rörande efterbehandling avgjordes under 2009, varav två uppmärksammas här. Det ena målet rör skälighetsavvägning och det andra målet rör möjligheterna till regresstalan för fastighetsexploatör mot tidigare verksamhetsutövare. Båda målen är överklagade till Miljööverdomstolen.

Den praxis som tidigare utvecklats rörande skälighetsavvägning har i princip enbart berört krav på undersökningar. Möjligheten till jämkning i sådana fall har varit mycket begränsad och även i fall med föroreningar orsakade för lång tid sedan har ansvaret inte jämkats.

I mål M 2425-06 vid Miljödomstolen i Vänersborg var frågan om ett av länsstyrelsen riktat föreläggande mot en tidigare verksamhetsutövare var skäligt. Det förelagda bolaget bedrev verksamhet på platsen mellan 1920-talet och 1983. Föroreningarna på platsen uppstod till följd av spill och dumpning av kemikalier och avfall. På grund av den långa verksamhetshistoriken och förändringar vid anläggningen under tiden, delade miljödomstolen upp den förorenade verksamheten i tre delar: (i) primär förorening 1920-1955, (ii) primär förorening 1956-1983, och slutligen (iii) sekundär förorening 1983-1985 som bestod i schaktningsarbeten utförda av ny fastighetsägare. De primära föroreningarna uppdelades i två delar eftersom vissa ytor hårdgjordes 1955 vilket begränsade föroreningsspridningen.

Vid domstolens skälighetsavvägning konstateras att de värderingar som gäller idag inte ska tillämpas retroaktivt på händelser som ägde rum vid en tid då kunskaper om miljöförhållanden och värderingar var annorlunda. Mot bakgrund av detta resonemang finner miljödomstolen att ansvaret ska jämkas till noll för föroreningar som uppkommit under tiden 1920-1969.

För primära föroreningar som orsakats mellan 1969 och 1983 bör ansvaret, enligt domstolen, jämkas till 70 % eftersom miljöriskerna torde ha varit väl kända men att man efterlevt förekommande tillstånd. Vad gäller de sekundära föroreningarna anser domstolen att någon jämkning inte bör ske eftersom såväl lagstiftning som kunskaper om miljörisker 1983 i stort sett motsvarade dagens. Vid en sammanvägning av ansvaret för föroreningarna konstaterar miljödomstolen att de ansvariga föroreningarna ska åläggas att stå för 60 % av kostnaderna för efterbehandling. Det kan i sammanhanget nämnas att domstolen inte diskuterar vem som ska stå för resterande 40 %.

Mark & Miljönytt

De ansvariga för föreningen är det förelagda bolaget och den/ de som utfört schaktningen 1983-1985. Mot bakgrund av att myndigheten har vänt sig mot det verksamhetsutövande bolaget får bolaget svara solidariskt och i efterhand försöka få ansvaret fördelat efter en regresstalan mot fastighetsägaren som orsakade den sekundära föreningen.

Enligt domen i målet vid Miljödomstolen i Nacka (M 1928-07) kan det emellertid föreligga hinder för verksamhetsutövare att föra regresstalan gentemot en exploaterande fastighetsägare. I det aktuella målet var frågan om en fastighetsägare, som utfört saneringsarbeten samt annan anpassning i syfte att exploatera fastigheten, var att anse såsom verksamhetsutövare enligt miljöbalken 10 kap 2 § och huruvida denne i så fall skulle kunna rikta regresskrav mot tidigare verksamhetsutövare. Domstolen menade att fastighetsbolaget, mot bakgrund av de åtgärder som vidtagits, inte kunde anses som verksamhetsutövare.

Om domen från Miljödomstolen i Nacka står sig i överrätt kan konsekvensen bli att en verksamhetsutövare, som i likhet med domen från Miljödomstolen i Vänersborg har ålagts att efterbehandla ett förorenat område, fräntas möjligheten att föra en regresstalan mot exploatörer som faktiskt har bidragit till föreningen.

Mathias Lindquist och Johan Cederblad
mathias.lindquist@vinge.se
johan.cederblad@vinge.se

Lokaliseringskravet i tillståndsbedömningar för vindkraft

Frågan om tillståndsprövningar för vindkraft har belysts i två avgjorda rättsfall från Miljööverdomstolen. I båda fallen har beslut avseende tillstånd överklagats med hänvisning till att lokaliseringskravet i 2 kap 6 § miljöbalken inte skulle vara uppfyllt.

Det första rättsfallet, M 4784-08, avsåg ansökan om tillstånd att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft i Kävlinge kommun i Skåne. Tillståndsbeslutet överklagades av en granne som gjorde gällande att vindkraftverken var lokaliserade på ett sätt som stred mot en av kommunen antagen vindkraftspolicy. Miljööverdomstolen ansåg att en vindkraftspolicy inte har samma dignitet som en översiktsplan eftersom den inte är förankrad på samma sätt, vilket innebär att den snarare är att jämföra med ett yttrande från kommunen. Miljööverdomstolen konstaterade att vindkraftverkens lokalisering inte skulle innebära att grannar stördes och avlog därför överklagandet trots att lokaliseringen stred mot kommunens vindkraftspolicy.

I det andra rättsfallet, M 294-08, var frågan huruvida tillstånd för en havsbaserad vindkraftspark skulle beviljas trots att den i Kattegatt valda lokaliseringen inkräktade på ett lekrområde för

torsk. Miljööverdomstolen konstaterade att utbyggnaden av vindkraft i området var utpekad som riksintresse för vindkraft, vilket innebär att det skall skyddas mot åtgärder som kan förhindra utnyttjandet för detta ändamål. Domstolen lade även stor vikt vid att etableringen var tillåten enligt den kommunala planläggningen, men poängterade samtidigt att nämnda förutsättningar inte i sig innebär att en etablering skall tillåtas, utan att den fortfarande skall prövas enligt hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Eftersom torskbeståndet i området var allvarligt hotat ställdes högre krav på utredningen om alternativ lokalisering av vindkraftverken och då de enda alternativ som hade redovisats fanns inom en och samma kommun ansågs det inte utrett att den valda lokaliseringen var den lämpligaste. Sammanfattningsvis kan konstateras att Miljööverdomstolen genom denna dom har förtydligat kravet på utredning om alternativ lokalisering om den ansökta verksamheten är planerad att förläggas i ett naturkänsligt område.

Astrid Öfverholm
astrid.ofverholm@vinge.se

Miljöorganisationers klagorätt

En länge omdebatterad fråga har varit miljöorganisationers klagorätt, dvs rätten att överklaga domar eller beslut om tillstånd, dispens eller godkännanden enligt miljöbalken. Genom miljöbalken har denna rätt begränsats till att omfatta ideella föreningar vars stadgar har till ändamål att främja naturvård eller miljöskydd, har varit verksamma i minst tre år och har minst 2.000 medlemmar, vilket i praktiken har inneburit att endast Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening och numera också Friluftsförbundet har kvalificerat sig.

Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening, vilken funnits i 25 år och med ca 300 medlemmar, fick ett överklagande avvisat av Miljööverdomstolen med motiveringen att föreningen inte hade klagorätt då antalet medlemmar understeg 2.000. Föreningen vände sig till Högsta domstolen, vilken i sin tur begärde förhandsavgörande av EG-domstolen. EG-domstolens dom meddelades den 15 oktober 2009 (C-263/08).

Med stöd av artikel 10a, som anger grunderna för talerätten, i det sk MKB-direktivet (direktiv 85/337 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt), konstaterades att artikeln utgör hinder mot en nationell ordning som förbehåller talerätten till föreningar som har minst 2.000 medlemmar. Domen innebär att den svenske lagstiftaren har påbörjat arbetet med att se över den numerära begränsningen.

Maria Paijkull
maria.paijkull@vinge.se

Mark & Miljönytt

VINGES MILJÖRÄTTSGRUPP

STOCKHOLM

THOMAS SJÖBERG

Advokat och delägare
Direktnr: 08-614 31 83
Mobilnr: 070-714 31 83
E-post: thomas.sjoberg@vinge.se

JOHAN CEDERBLAD

Jur kand
Direktnr: 08-614 31 35
Mobilnr: 070-714 31 35
E-post: johan.cederblad@vinge.se

ASTRID ÖFVERHOLM

Jur kand
Direktnr: 08-614 30 31
Mobilnr: 070-714 30 31
E-post: astrid.ofverholm@vinge.se

GÖTEBORG

DANIEL ERICSSON

Advokat och delägare
Direktnr: 031-722 35 58
Mobilnr: 070-872 81 58
E-post: daniel.ericsson@vinge.se

MARIA PAJKULL

Jur kand
Direktnr: 031-722 35 17
Mobilnr: 070-872 81 17
E-post: maria.paijkull@vinge.se

CARINA ASP

Jur kand
Direktnr: 031-722 35 94
Mobilnr: 070-872 81 94
E-post: carina.asp@vinge.se

MALMÖ

INGELA MALMBORG

Advokat och delägare
Direktnr: 040-664 55 39
Mobilnr: 070-867 48 54
E-post: ingela.malmborg@vinge.se

MATHIAS LINDQUIST

Jur kand
Direktnr: 040-664 55 16
Mobilnr: 073-920 55 16
E-post: mathias.lindquist@vinge.se

ANNA BERGSTRAND

Jur kand
Direktnr: 040-607 56 06
Mobilnr: 073-920 56 06
E-post: anna.bergstrand@vinge.se